

Polacs i plonesos. Traducció literària català-polonès i polonès-català

Anna Sawicka

Universitat Jagielloński. Institut de Filologia Romànica
Al. Mickiewicza 9-11, 31-120 Cracòvia (Polònia)

Resum

La nota dominant en la recepció de la literatura catalana a Polònia és la dispersió: d'uns trenta autors catalans, publicats majoritàriament en revistes o antologies, només deu escriptors es van donar a conèixer per alguna obra traduïda sencera. Es distingeix Sergi Belbel, amb quatre títols, i Ramon Llull, amb un poema breu i dues proses importants. Els traductors professionals segueixen traduint la literatura catalana del castellà; en la promoció, els autors són presentats com «procedents de Barcelona» i no com a catalans. La llista d'autors polonesos traduïts al català no arriba a vint, però la dispersió és menor que en el cas invers: el públic lector català disposa de trenta-cinc obres poloneses traduïdes senceres, sense comptar les traduccions al castellà, disponibles en el mateix mercat editorial, on les traduccions castellanes i catalanes es fan competència. Principalment, es tradueixen obres del segle XX, seguint el rànquing internacional.

Paraules clau: literatures catalana i polonesa, obres, autors, traductors, editors, promoció.

Abstract

The reception of Catalan literature in Poland is limited to some thirty Catalan writers, whose works were published mostly in periodicals and anthologies, only ten authors have at least one whole composition translated into Polish. Sergi Belbel stands out with four titles published, and Ramon Llull has one poem and two important prose texts. Professional translators are still used to translate Catalan literature from Spanish; the writers are said to «come from Barcelona», their Catalan origin is not mentioned. As far as Polish literature in Catalunya is concerned, the dispersion phenomenon is not as acute although fewer than twenty Polish writers are known in Catalan: the Catalan reader has thirty-five Polish titles at his disposal, not to mention translations into Spanish available on the same editorial market, where Spanish and Catalan translations compete with each other. The Polish books translated are mostly contemporary literature, and follow the international ranking.

Key words: Catalan and Polish literature, titles, writers, translators, editors, promotion.

Sumari

- I. Literatura catalana en polonès Bibliografia
- II. Literatura polonesa en català

I. Literatura catalana en polonès

Segons consta en la bibliografia d'aquest informe, la literatura catalana està representada a Polònia per una xifra rodona de trenta autors, si incloem en la nòmina un artista polifacètic, Salvador Dalí (1904-1989), català sense cap dubte, tot i que la seva producció literària va ser creada en altres llengües¹. Dels vint-i-nou noms d'autors traduïts que resten, cal matisar que, de fet, dos són cantautors: Raimon (1940) i Lluís Llach (1948). Descartant, doncs, aquests tres creadors, en la llista pròpiament literària trobem en primer lloc els grans clàssics, que enumerem seguint un ordre cronològic: Ramon Llull (1235-1315), Joanot Martorell (1410-1470), Joaquim Rubió i Ors (1818-1899), Víctor Balaguer (1824-1901), Jacint Verdaguer (1845-1902), Àngel Guimerà (1845-1924) i Santiago Rusiñol (1861-1931). Després ve el grup de vuit autors actius al segle xx: Josep Carner (1884-1970), Ventura Gassol (1893-1980), Xavier Benguerel (1905-1990), Mercè Rodoreda (1909-1983), Pere Calders (1912-1994), Salvador Espriu (1913-1985), Joan Brossa (1919-1998) i Blai Bonet (1926-1997). Finalment, hem de citar catorze escriptors del segle XXI, el més veterà dels quals és Jordi Sarsanedas (1924), i el més jove, Sergi Belbel (1963); entre aquests dos hi figuren Ramon Folch i Camarasa (1926), Joaquim Horta (1930), Miquel Bauçà (1940), Josep M. Benet i Jornet (1940), Jesús Moncada (1941), Pere Gimferrer (1945), Jaume Pont (1947), Carme Riera (1948), Rodolf Sirera (1948), Quim Monzó (1952), Maria Mercè Roca (1958) i Enric Sòria i Parra (1958).

Una altra qüestió, i ben diferent de l'anterior, és el grau de presència de l'obra d'aquests creadors al nostre país. Només sis autors de la llista (si en descartem el més prolífic, Salvador Dalí, per raons abans esmentades) tenen algun llibre publicat a Polònia. Són: Sergi Belbel (*Tàlem*, obra traduïda el 2001), Xavier Benguerel (*El testament*, 1982), Blai Bonet (*El mar*, 2003), Ramon Folch i Camarasa (*La maroma*, 1971), Ramon Llull (*Llibre de meravelles*, 2001 i *Llibre d'amic e amat*, 2003 i 2002[?]²) i Mercè Rodoreda (*La plaça del Diamant*, 1970). Total, en trenta-tres anys —des de 1970 fins a 2003— a Polònia només hi ha hagut vuit edicions catalanes en forma de llibre, cinc de les quals han aparegut els últims tres anys.

No obstant això, en la cultura polonesa són conegudes altres obres catalanes que, tot i que no van ser publicades com a llibres autònoms, van ser traduïdes senceres i donades a conèixer en altres mitjans de difusió, com ara la premsa cultural o en alguna antologia. Aquest és el cas de la primera traducció moderna³ de la lite-

1. No obstant això, Dalí té una entrada en el *Nou Diccionari de la Literatura Catalana*, Barcelona: Edicions 62, 2000, p. 202-203.
2. El cas dels dos títols de Ramon Llull, traduïts per Barbara Sławomirska i publicats per l'editorial Wydawnictwo Spółka Hanzeatycka, mereix un comentari a part. Aquesta editorial misteriosa, registrada a Polònia amb l'adreça cracoviana, no sol explicitar en les publicacions que edita ni la seva adreça, ni tan sols el lloc de publicació del llibre (a vegades també hi falta la data, com en *Llibre d'amic e amat*), cosa que fa impossible dirigir-se directament a l'editor per demanar les obres publicades. Les dues publicacions lul·lianes de l'editorial Spółka Hanzeatycka no es troben en les biblioteques poloneses que tenen dipòsit legal i no han entrat en la xarxa de distribució. Són llibres-fantasma de nul·la distribució a Polònia.
3. La primera traducció del català que s'havia fet al nostre país data de l'any 1589. Era *Spill de la vida religiosa*.

ratura catalana a Polònia, *La cançó del romiatge de mon ànima* de Víctor Balaguer, publicada l'any 1898 en la revista varsoviana *Ateneum*. Aquesta possibilitat només es pot produir quan l'obra en qüestió no és gaire extensa, com, per exemple, el *Cant de Ramon*, de Lluïl, publicat en una antologia franciscana de l'any 1986. Les obres dramàtiques també tenen l'avantatge d'una extensió adient per a caber en les planes de la premsa teatral especialitzada. D'aquesta manera es van donar a conèixer a Polònia, gràcies a la revista *Dialog*, tres obres més: *El verí del teatre* de Rodolf Sirera, l'any 1993; *Desig* de Josep M. Benet i Jornet, l'any 1999; i l'obra més popular de Sergi Belbel: *Després de la pluja*, l'any 1999, mentre que una revista estudiantil, *Roman. Pismo romanistów studentów UJ*, va publicar un títol de Salvador Espriu, *Una altra Fedra, si us plau* (2003).

Un altre mitjà de difusió de la literatura dramàtica, accessible també per a la literatura catalana, és el teatre. Així, sense haver estat publicades, s'han conegut a Polònia dues obres més de Sergi Belbel, traduïdes per encàrrec directe de teatres que les volien escenificar: *La sang*, l'any 2002, a Poznań (Teatr Polski), i *Carícies*, l'any 2003, a Gdańsk (Teatr Wybrzeże). També consta que als anys setanta es va fer una traducció d'*El retaule del flautista*⁴, de Jordi Teixidor, però aquesta obra mai no va ser representada ni publicada, i probablement es va perdre amb l'arxiu de la traductora després de la seva mort.

Comptat i debatut, en arribar a aquest punt hem de destacar, en la llista presentada al començament de l'informe, que hi ha deu autors catalans coneguts a Polònia per algun text seu que va ser traduït sencer. D'aquests deu, dos autors fins i tot en tenen més d'un: es distingeix Sergi Belbel, amb quatre títols, i Ramon Lluïl, amb un poema breu i dues proses importants, una de les quals (*Llibre d'amic e amat*), a més, ja té dues traduccions independents, aparegudes gairebé al mateix temps.

Pel que fa als altres dinou autors, la nota dominant en la seva recepció a Polònia és la dispersió, culpable que el panorama de la literatura catalana al nostre país sigui més aviat modest, malgrat que enclou una llarga nòmina d'autors. La presència d'alguns escriptors és gairebé anecdòtica i es limita a un sol poema (Miquel Bauçà, Josep Carner, Joaquim Horta, Joaquim Rubió i Ors⁵ i Jordi Sarsanedas) o a un sol conte (Maria Mercè Roca), publicat en la premsa o en antologies temàtiques, en les quals, per exemple, Josep Carner i Ventura Gassol són presentats com a poetes religiosos⁶, o en antologies nacionals, en les quals Raimon, Salvador Espriu⁷ i Quim Monzó⁸ representen la cultura d'Espanya.

4. Cf. BBEN, «Szopka z flecistą», *Nowości Teatralne*, 8 (1973), p. 7-8. Nota sobre una traducció inèdita, feta del castellà per Zofia Szleyen (1904-1994), d'*El retaule del flautista*.

5. Aquest autor, encara que fou traduït al polonès, no va fer acte de presència al nostre país. La traducció de la seva poesia «¡Si jo fos mágich!» s'havia publicat a Barcelona en una edició poliglota de *Lo Gayter del Llobregat* (1889) i no es va reeditar a Polònia.

6. Es tracta de l'antologia de poesia religiosa de M. BIESZCZADOWSKI (ed.), *Smak winnic Twoich* [El sabor de les teves vinyes], Varsòvia: Pax, 1956.

7. Dins l'antologia de Z. SZLEYEN (ed.), *Z Hiszpanią w sercu* [Amb Espanya en el cor], Cracòvia: Wydawnictwo Literackie, 1978.

8. Dins C. MARRODÁN CASAS (ed.), *Antologia współczesnych opowiadań hiszpańskich* [Antologia del conte espanyol modern], Izabelin: Świat Literacki, 1997.

Parlant d'antologies, s'hauria d'esmentar un altre tipus de publicació de caràcter semblant que també permet incloure traduccions d'obres literàries: són obres d'investigació i divulgació. D'aquesta manera es pot enriquir la llista de traduccions amb quatre textos de Santiago Rusiñol⁹, quatre de Joan Brossa¹⁰ i tres de Salvador Espriu¹¹. Comparteixen les mateixes característiques, és a dir, inclouen traduccions, aquells textos divulgatius que donen una visió panoràmica de la literatura catalana, començant pel reportatge literari de l'any 1888, «Literatura katalańska»¹², d'un eminent romanista polonès, Edward Porębowicz (1862-1937). Les traduccions de Jacint Verdaguer i d'Àngel Guimerà que més tard representaren la literatura catalana en una antologia polonesa de la literatura universal (1933) procedien precisament d'aquella font. Una altra estratègia van aplicar els autors de dos articles panoràmics dedicats a la literatura catalana, publicats als anys setanta¹³ i noranta¹⁴, respectivament, fent-los acompanyar, en el mateix rotatiu, de traduccions independents que explicitaven els fenòmens presentats en aquells articles informatius: era una poesia de Bauçà, en el primer cas, i quatre contes —de Moncada, Monzó, Roca i Rodoreda—, en el segon.

No es pot desestimar el paper de la premsa en la promoció de la literatura catalana a Polònia. La llista de noms i de títols que s'han publicat en revistes culturals és bastant llarga; malauradament, són obres tan petites que, un cop reunides, no serien suficients per a fer-ne una bona antologia. Qui més a prop és d'omplir un volum amb poesies seves traduïdes al polonès és Salvador Espriu, amb trenta-quatre poemes procedents de set reculls, la majoria —divuit— de *La pell de brau*. La dispersió en aquest cas es veu en el nombre de revistes que han publicat poemes

9. Cf. Apèndix bilingüe dins A. SAWICKA, *Paryż – Barcelona – Sitges. Modernistyczny «genius loci» w Katalonii z perspektywy Santiago Rusiñola*, Cracòvia: Księgarnia Akademicka, 2003, p. 433-465.
10. Cf. U. ASZYK, «Przedstawiamy Joana Brossę», *Dialog*, 314: 7 (1982), p. 160-162. En aquest article l'autora va incloure algunes traduccions seves dels textos dramàtics de Brossa, fetes del castellà, per exemplificar com era el *Teatre irregular* i com es feia un *Strip-tease* al teatre brossià.
11. Cf. A. SAWICKA, «Wina, kara, oczyszczenie w poemacie *Skóra byka (La pell de brau)* Salvadora Espriu», dins R. BOCHENEK-FRANCZAKOWA / O. DOBIJANKA-WITCZAKOWA (eds.), *Prace Komisji Neofilologicznej*, vol. II, Cracòvia: Polska Akademia Umiejętności, 2001, p. 105, 111, 116-117, 118.
12. E. PORĘBOWICZ, «Literatura katalańska», dins *Ruch literacki południowo-zachodniej Europy*, Cracòvia: Drukarnia „Czasu” Fr. Kluczyckiego i Spółki, 1888, p. 42-74. Aquest text fou reeditat en una versió abreujada al segle XX, cf. E. PORĘBOWICZ, *Studia Literackie*, Cracòvia: Wydawnictwo M. Kot, 1951. Trobareu més informació sobre E. Porębowicz com a primer catalanista polonès a J. CASTELLS / D. SZMIDT, «Renaixença catalana vista des de Polònia», *Serra d'Or* (Barcelona), 363 (III 1990), p. 189-192 i a A. SAWICKA, «Verdaguer a Polònia», dins R. PINYOL I TORRENTS / M.À. VERDAGUER PAJEROLS (eds.), *Actes del V Col·loqui sobre Verdaguer «Verdaguer i el segle»*, Vic: Eumo Editorial (*Anuari Verdaguer 2002*, 11), 2003, p. 355-368.
13. T. CHMIELIK, «Czekamy na odkrycie (o literaturze katalońskiej)», *Sztandar Ludu* (Lublin), 58 (1979), p. 3. En acabar el seu article l'autor prometia publicar aviat una antologia de literatura catalana que ell preparava amb un grup de col·laboradors, però d'aquesta aventura traductològica només quedà una traducció de Bauçà, publicada en el mateix número, i una altra de Sarsanedas, del mateix any 1979.
14. B. ŁUCZAK / M. VIDAL, «Trubadurzy, kronikarze, rozbójnicy... O literaturze katalońskiej», *Czas Kultury* (Poznań), 1 (1994), p. 52-54 i *Czas Kultury*, 2 (1994), p. 20-22.

d'Espriu — quatre — i, més encara, en el nombre de traductors: nou. Més homogeni és el cas de Brossa-poeta¹⁵, traduït per un sol hispanista¹⁶, Marcin Kurek, admirador entusiasta de les seves sextines, traductor que fins ara ha publicat trenta poemes brossians en dues remeses (1999 i 2000), però en la mateixa revista, *Literatura na świecie*.

Pel que fa a la prosa, evidentment la premsa s'estima més publicar contes que no pas fragments de novel·les: *La mort i la primavera* (2000) i *Tirant lo Blanc* (2003) són dues excepcions que no fan sinó confirmar la regla. Gràcies a la brevetat de la forma cultivada, són coneguts a Polònia Pere Calders (divuit contes, quatre traductors, quatre revistes), Quim Monzó (onze contes, quatre traductors, tres revistes) i Mercè Rodoreda (vuit contes, una traductora, dos revistes), seguits per Jesús Moncada (cinc contes, tres traductors, dues revistes), Carme Riera (tres contes, dos traductors, una revista) i Maria Mercè Roca (un conte). L'assaig català és representat a Polònia solament per fragments del diari d'Enric Sòria i Parra *Mentre parlem* (2004: notícia d'última hora!).

En general, les publicacions en la premsa tenen caràcter efímer i poca ressonància social, sobretot si es fan en revistes que surten fora de la capital de l'Estat: a Cracòvia, Lublin, Poznań o Wrocław. De les que es publiquen a Varsòvia cal destacar el mèrit que té *Literatura na świecie* [Literatura en el món], que ja ha fet una bona promoció d'Espriu, de Brossa, de Calders, de Rodoreda i d'altres representants de la literatura catalana. *Literatura na świecie* és un revista-almanac mensual, literària, de lectura gairebé obligatòria en els ambients intel·lectuals polonesos. Es va crear l'any 1971, precisament amb el propòsit de difondre la literatura actual estrangera al nostre país. S'ha d'esmentar sobretot aquells números en els quals *Literatura na świecie* ha reunit alguns escriptors catalans: desembre de l'any 1999 (Brossa i Calders); juliol-agost de l'any 2000 (Brossa i Rodoreda) i maig-juny de l'any 2003 (Rodoreda, Calders, Monzó, Riera, Moncada i Martorell), tot i que encara no ha arribat a realitzar el seu propòsit de publicar un monogràfic únicament català. A més, en *Literatura na świecie* els autors catalans són identificats com a catalans i no com «procedents de Barcelona», com van ser presentats Sergi Belbel i Josep M. Benet i Jornet en la revista *Dialog*, en un monogràfic dedicat al teatre espanyol (1999)¹⁷.

Què s'espera al nostre país de la literatura catalana? Si analitzéssim la recepció d'aquesta literatura en èpoques en què Polònia no gaudia de plena autonomia política (existència sense l'estat propi, durant tot el segle XIX, fins a l'any 1918, o qua-

15. Pel que fa al teatre brossià, només existeixen aquelles petites traduccions que Urszula Aszyk va fer com a il·lustració del seu article, esmentat abans (1982). Cf. la nota 10.
16. El cas de la primera traducció brossiana a Polònia és anecdòtic. Tot i que figura el nom de traductor (Jakub Zdzisław Lichański) en la revista *Poezja* que l'any 1973 va publicar «Elegia a Che», Lichański com a traductor no hi va tenir molta feina: tan sols havia de traduir el títol, ja que el poema constava de 23 lletres capitals de l'alfabet, repartides en quatre línies...
17. Per a veure quines estratègies es van utilitzar en aquesta revista per evitar qualsevol referència a la cultura catalana, cf. A. SAWICKA, «Promocja teatru katońskiego w *Dialogu*», dins M. FILIPOWICZ-RUDEK et al. (eds.), *Między Oryginałem a Przekładem VI*, Cracòvia: Księgarnia Akademicka, 2000, p. 99-112.

ranta anys del règim comunista, després de la segona Guerra Mundial), podríem arribar a la conclusió que no era únicament el valor artístic d'aquesta literatura el que atreia els editors i els lectors, sinó més aviat les circumstàncies polítiques d'un poble oprimint que lluitava per la seva llengua i la seva independència¹⁸. Però després d'aquesta primera observació, basada sobretot en la literatura crítica (ressenyes, articles divulgatius, comentaris), ve una reflexió: com és que aquesta simpatia i solidaritat amb el poble català va produir tan poques traduccions? Ara, a la Polònia del mercat lliure, es tradueixen més obres catalanes que abans i es publiquen sense cap mena de reclam ideològic, encara que les circumstàncies polítiques a Catalunya no hagin canviat gaire. Però el problema de l'autonomia definitivament ha deixat de ser un al·licient per a llegir obres literàries catalanes: de les revistes culturals s'ha passat a les publicacions especialitzades en ciències polítiques i socials. Ha arribat l'hora d'autors originals, lliures dels compromisos polítics explícits (Benet i Jornet, Brossa, Moncada, Monzó, Roca, Sirera...). Es fa la promoció d'autors concrets (aquí el cas més emblemàtic és Sergi Belbel, traduït de diverses llengües), sense identificar-los com a catalans, com en la revista abans esmentada, *Dialog*, en la qual no es feia cap diferència entre Belbel i Benet i Jornet (catalans), d'una banda, i Sanchis Sinisterra (castellanoparlant), de l'altra, relacionant-los tots tres amb Barcelona i fent-los representar Espanya.

A la Polònia dels últims anys la manera més habitual de promocionar la literatura catalana és, precisament, situant-la en el context de la cultura castellana, com en aquelles antologies que s'han esmentat abans. L'Institut de Cervantes a Varsòvia (patrocinador del número monogràfic de la revista *Dialog*) promociona alguns autors catalans, però llavors fa servir el reclam de la gran cultura espanyola que en l'època de la globalització potser troba més eficaç que el d'una cultura minoritària, encara que el director d'aquesta institució sigui català (Josep M. de Sagarra). El director anterior de l'Institut, Juan Carlos Vidal, també promocionava la literatura catalana, per exemple organitzant tertúlies literàries trilingües, com aquella que es va celebrar el 15 de març de 1996, en la qual Jaume Pont recitava les versions originals de les seves poesies catalanes, mentre que les alumnes d'hispaniques de la Universitat Jaguel-Iona de Cracòvia¹⁹ les llegien traduïdes al polonès. Com era lògic, en el mateix acte es van presentar també les traduccions castellanes d'aquells textos. Queda d'aquesta efemèride una modesta publicació: el programa de mà trilingüe. Esperem que el nou director de l'Institut, Abel Murcia, també trobi alguna manera de promocionar la literatura catalana al nostre país. S'ha d'esmentar encara una altra institució espanyola que té mèrits en la promoció d'autors catalans: el Ministerio de Cultura, de Madrid, que l'any 2001 va atorgar una subvenció

18. El context sociològic d'aquesta recepció s'analitza en una comunicació presentada en el Col·loqui Europeu d'Estudis Catalans a Montpeller, 3-5 X 2002. Cf. A. SAWICKA, «Catalunya vista des de la Polònia de la postguerra a través de la seva literatura» (en premsa).

19. Formaven l'equip de traductors al polonès nou noies, alumnes del taller traductològic, amb la seva professora, Maria Filipowicz-Rudek, assessorades per la lectora de català de la Universitat Jaguel-Iona de Cracòvia Montse Pruna. Traduccions castellanes, a càrrec de: A. Sánchez Robayna, L. J. Moreno i J. Marco.

a l'editorial Księgarnia Akademicka per publicar *Llibre d'amic e amat*²⁰ de Ramon Llull, dins el programa «El Año Europeo de las Lenguas».

Pel que fa a les institucions catalanes, cal agrair l'ajut prestat per la Institució de Lletres Catalanes, que ha fet possible la publicació de tres títols (un de Belbel i dos de Llull), i del Govern de les Illes Balears (Blai Bonet). De l'Institut Ramon Llull esperem que compleixi la seva promesa de dirigir una atractiva oferta de promoció d'autors actuals a les cases editorials poloneses més importants. L'experiència indica que la iniciativa de traductors-catalanistes (Cedro, Gryc, Łuczak, Sasor, Sawicka, Tomaszewski...) té poca força: només tenen accés a revistes o a editorials petites, no lucratives, per exemple universitàries, com Księgarnia Akademicka a Cracòvia, interessades a promocionar la cultura catalana, però sense possibilitat de fer-hi una inversió. Allí es publiquen només títols subvencionats. A més a més, la necessitat de reduir el pressupost al mínim fa gairebé impossible publicar res que no sigui literatura clàssica, lliure de drets d'autor²¹. La pràctica de les grans editorials comercials a Polònia és diferent: per a evitar cap risc econòmic, no presten atenció a les propostes de catalanistes-traductors entusiastes, que tenen l'avantatge de conèixer la llengua i la cultura catalana, sinó que miren el rànquing internacional de cada autor, calculen les vendes i, finalment, proposen el text escollit a algun traductor professional, col·laborador habitual de l'editorial, sense preocupar-se gaire de si coneix o no la llengua de l'original: coneixent el castellà, n'hi ha prou i de sobres. Exemple: després de traduir dues obres de Belbel del castellà, ara s'ha fet una traducció a partir del francès i de l'alemany. El prestigi i l'experiència professional com a traductor tenen més importància que el coneixement de la llengua original. És conegut el cas de la traducció de *La plaça del Diamant*, novel·la que va tenir a Polònia un cert èxit gràcies al prestigi de la seva traductora, Zofia Chądzyńska, famosa per les traduccions de Julio Cortázar i de Borges, que, evidentment, va traduir del castellà la novel·la catalana més emblemàtica.

A més, ni els editors ni el públic lector polonès no tenen gaire clar quina és la llengua original dels autors procedents de Catalunya. Polítics i artistes que vénen a Polònia des de Barcelona són plurilingües i parlen castellà (o francès, o italià, o una altra llengua estrangera), però mai no donen feina a traductors i intèrprets del català, en els actes públics. No espero dels prohoms catalans que facin pàtria a l'estranger, sinó que demostrin que el català no és una llengua redundant. Si ho fos, per a què ensenyar-la en les universitats poloneses? Era precisament gent universitària de Varsòvia, alumnes del primer lectorat del català a Polònia (1979/1980), els que es van entusiasmar amb les cançons de Lluís Llach, als anys vuitanta. Les van traduir a la nostra llengua; les van publicar en la premsa universitària; van formar un conjunt, «Zespół Reprezentacyjny», per cantar-les en públic, i, fins i tot, van enregistrar un disc amb cançons de Lluís Llach en polonès (1985). Quin al·licient

20. Mentre l'editorial Księgarnia Akademicka demanava una subvenció a Madrid, Spółka Hanzeatycka la va sol·licitar, pel mateix títol, a Barcelona, a la Institució de les Lletres Catalanes, coincidència que es va fer palesa quan les dues traduccions ja eren publicades.

21. Va ser possible publicar *Tàlem* a l'editorial Księgarnia Akademicka gràcies a la generositat de Sergi Belbel, qui no va cobrar els drets.

tenen els alumnes d'ara per a aprendre el català si després la seva professionalitat no resulta competitiva? Com, si no, interpretar el text que promocionava el teatre dels dramaturgs catalans com espanyols, traient importància al fet que els originals hagin estat escrits en català?²²

El retrat de la literatura catalana que ens arriba a través de poetes i contistes és molt fragmentari. El retrat de Catalunya que ens fan arribar narradors catalans és una mica antiquat, pel temps que transcorre entre la publicació de l'obra original i el de la traducció: vuit anys (*La plaça del Diamant*, de Rodoreda), catorze (*La maroma*, de Folch i Camarasa), vint-i-set (*El testament*, de Benguerel), fins quaranta-cinc, en l'obra *El mar*, de Blai Bonet, que seria el cas extrem, si no comptéssim els segles que han hagut de passar abans que el lector polonès conegués obres de Lluïl i Martorell. Encara que les traduccions teatrals siguin més actuals (tres anys en el cas de *La sang*, de Belbel, és el rècord absolut), la imatge de la literatura catalana a Polònia és més aviat atemporal. S'hauria d'actualitzar i d'exemplificar millor. També s'haurien de resoldre dos dilemes. Primer: com es pot aprofitar el cabal traductològic que el passat ens ha deixat en herència: fer antologies amb textos ja publicats o deixar-los estar on són i traduir textos nous? Segon dilema, final i fonamental: què val més promocionar, noms individuals d'escriptors catalans sense cap context cultural, o la literatura catalana, o sigui, escrita en català i traduïda d'aquesta llengua?

II. Literatura polonesa en català

La llista d'autors polonesos traduïts al català és molt més curta, si la comparem amb la llista d'autors catalans que han fet acte de presència a Polònia. Hi trobarem algun clàssic, com ara Jan Potocki (1761-1815), Henryk Sienkiewicz (1846-1916), Stanisław Ignacy Witkiewicz (1885-1939) o Bruno Schulz (1892-1942). Hi figuren sis autors del segle xx: Sergiusz Piasecki (1899-1964), Witold Gombrowicz (1904-1969), Stanisław Jerzy Lec (1909-1966), Władysław Szpilman (1911-2000), Zbigniew Herbert (1924-1998) i Marek Hłasko (1934-1969). La tanquen vuit autors del segle XXI. En aquest últim grup els veterans són els guanyadors del premi Nobel de Literatura: el nonagenari Czesław Miłosz (1911) i Wisława Szymborska (1923). L'escriptora més jove, Olga Tokarczuk (1962), té quaranta-dos anys. Entre ells se situen Stanisław Lem (1921), Sławomir Mrożek (1930), Ryszard Kapuściński (1932), Antoni Libera (1949) i Tomek Tryzna (1948). En total, són divuit escriptors: més o menys, la meitat de la nòmina catalana. Només un creador d'aquests trenta és un escriptor ocasional: es tracta de Szpilman, músic, famós per les seves memòries del gueto de Varsòvia, filmades per Roman Polański.

Una altra qüestió, diferent de l'anterior, és el grau de presència de l'obra d'aquells escriptors polonesos a Catalunya. En aquest cas, la dispersió és incomparablement menor que en la recepció de la literatura catalana a Polònia. Només trobarem una obra teatral representada sense que la traducció arribi a ser publicada (*Emigrants*,

22. J. M. de SAGARRA, «Instytut Cervantesa dla *Dialogu*», *Dialog*, 509: 4 (1999), p. 114-115.

de Mrożek, l'any 1988); un conte de Sienkiewicz, barrejat amb títols d'altres autors en una antologia infantil («Yanko, el músic», 1932), un altre de Lem, en una *Antologia de contes de ciència-ficció* (1990) i també dues peces breus, publicades en la revista d'alumnes de Filologia Eslava a Barcelona, *Boctok / L'Est*: un conte de Hłasko, «Primer pas als núvols», l'any 2000, i l'oració poètica més antiga en llengua polonesa, que té el mateix valor per a la nostra llengua que les *Homilies d'Organyà* per a la catalana: *Mare de Déu* [Bogurodzica], publicada un any més tard (2001).

Pel que fa als llibres individuals, el balanç és prou bo, sobretot si el punt de referència és la modesta recepció de la literatura catalana a Polònia: hi ha trenta-tres publicacions en forma de llibre que contenen trenta-cinc obres²³. Encapçala la llista Sławomir Mrożek, amb set traduccions catalanes, seguit per Witold Gombrowicz, representat a Catalunya amb sis llibres. Després ve Henryk Sienkiewicz, amb quatre llibres, seguit per Stanisław Ignacy Witkiewicz, amb dos. Tretze autors (Herbert, Kapuściński, Lec, Lem, Libera, Miłosz, Piasecki, Potocki, Schulz, Szpilman, Szyborska, Tokarczuk i Tryzna) tenen un sol llibre publicat en català, que, a vegades, és l'únic que el seu autor havia publicat (el cas de Szpilman) o l'únic que va tenir èxit mundial (Libera, Piasecki, Tryzna). Pagaria la pena traduir més llibres de Kapuściński, excel·lent narrador i gran persona al mateix temps, perseguidor incansable d'injustícies i hipocresies a gran escala, valorat per la seva perspicàcia humana en l'observació de les situacions més conflictives del nostre planeta, sobretot al tercer món.

Són coneguts en català tres dels quatre guanyadors del premi Nobel de Literatura que ha tingut Polònia: Sienkiewicz, Szyborska i Miłosz —aquest últim, malauradament, només com a novel·lista (ell és sobretot un excel·lent poeta i també autor d'assaigs). Falta el quart, Władysław Stanisław Reymont (1867-1925). La poesia polonesa està representada per dos autors tan sols: Szyborska i Herbert. En general, el balanç és positiu, sobretot perquè es poden llegir en català tres dels escriptors polonesos més originals, clàssics del segle XX: Witkiewicz, inventor del concepte de la Forma Pura, dramaturg i novel·lista; Bruno Schulz, creador del món surrealista, arrelat en la realitat de la ja desapareguda província plurinacional dels confins orientals de Polònia, i, finalment, el cosmopolita Gombrowicz, mestre en el domini de l'absurd, tècnica universal que ell emprava per a fer una crítica subtil dels vicis nacionals polonesos, barrejada hàbilment amb divagacions filosòfiques generals sobre l'art i la civilització moderna. També s'entén la popularitat de l'humor universal i la ironia transcendental de Sławomir Mrożek, que es pot comparar amb Quim Monzó o Pere Calders. Fins i tot un grup teatral, «E L Q U E M A Q U E D A d E t E a t r E», va fer a Barcelona un espectacle, *Històries de polacs i polonesos* (2000), basat en els contes de Mrożek i de Calders, i que trobava en la mirada ingènua i al mateix temps irreverent dels dos contistes un denominador comú que salvava les nostres distàncies i diferències culturals.

23. Aquesta diferència de nombre s'explica per una edició antològica de comèdies de Mrożek, que conté tres títols, i altra edició de les proses de Schulz, amb dos títols en un volum. D'altra banda, Gombrowicz té un títol traduït dues vegades (*Ferdydurke*).

Parlant de la recepció de la literatura catalana a Polònia, en la primera part d'aquest informe hem arribat a un punt crucial, que era el context espanyol de la literatura creada pels escriptors bilingües, que a més a més viuen en un estat plurilingüe. Polònia és un país més homogeni pel que fa a la llengua. Per exemple, durant l'època dels repartiments (segle XIX) els escriptors polonesos seguien escrivint en la seva llengua materna; no s'havia creat cap literatura polonesa ni en rus, ni en alemany. Poques són les obres que es considerin poloneses si no van ser escrites en polonès o traduïdes al polonès pel seu autor: ni Joseph Conrad, ni Apollinaire, polonesos de naixement, pertanyen a la nostra literatura. Una de les comptades excepcions en aquest sentit seria *El manuscrit trobat a Saragossa*, de Potocki, obra escrita originàriament en francès. No obstant això, en la recepció de la literatura polonesa a Catalunya el bilingüisme té una gran importància: aquesta vegada, el bilingüisme del públic lector. És difícil trobar obres poloneses traduïdes al català que ja no siguin conegudes en castellà: *El Pop o la visió hyrkanesa del món* (1992), de Witkiewicz, i algunes peces dramàtiques de Mrożek (*Emigrants*, 1988; *Una nit qualsevol*, 1992; *Les viudes. Un dia d'estiu. L'escorxador*, 1995) són algunes excepcions de certa rellevància²⁴ —no existeix cap traducció castellana d'aquests textos—. Així mateix, trobarem encara alguns contes de Sienkiewicz que tenien traduccions catalanes abans que les castellanes: *Bàrtek el vencedor*: 1922 (català), 2000 (castellà); *Endebades*: 1922 (català) i 1952 (castellà), respectivament, i, finalment, *Yanko, el músic*, 1932 i 1999. El nombre reduït de les traduccions únicament catalanes fa pensar que la publicació en castellà és a Catalunya, per als editors, una mena de rànquing internacional d'autors i títols. D'altra banda, les traduccions castellanes i catalanes es fan competència, sobretot si la castellana apareix primer, que fins ara ha estat la pràctica habitual²⁵. Des de fa poc els editors procuren que les dues edicions surtin al mateix temps²⁶, a vegades traduïdes pels mateixos traductors²⁷ i, fins i tot, publicades pel mateix editor, per exemple: Quaderns Crema, per a la versió catalana, i Sirmio Quaderns Crema, per a la castellana (contes de Mrożek). Però no tot és competència, en la relació del mercat editorial castellà-català, almenys des de la perspectiva del públic

24. De menor envergadura són uns contes particulars, com ara *L'Àngel*, de Sienkiewicz, *La trampa de Gargancià*, de Lem, o *Primer pas als núvols*, de Hlasko.

25. En donarem només dos exemples (per esgotar la llista, hauríem de repetir aquí gairebé tota la part polonesa d'aquest informe), un de GOMBROWICZ: *Dietari 1953-1956* – 1998, en català, *Diario 1 (1953-1956)* – 1988, en castellà; i un de SZPILMAN: *El pianista del gueto de Varsòvia* – 2002, en català, *El pianista del gueto de Varsovia* – 2001, en castellà.

26. *Informe des de la ciutat assetjada / Informe desde la ciudad sitiada*, de HERBERT – 1997; *Vista amb un gra de sorra / Paisaje con un grano de arena*, de SZYMBORSKA – 1997; *Curs de filosofia en sis hores i quart / Curso de filosofía en seis horas y cuarto* – 1997, de GOMBROWICZ; *La senyoreta Ningú / Niña Nadie* – 1998, de TRYZNA; *Un lloc anomenat Antany / Un lugar llamado Antaño* – 2001, de TOKARCZUK; *Madame / Madame* – 2002, de LIBERA; *Un dia més de vida / Un día más con vida* – 2003, de KAPUŚCIŃSKI.

27. Els contes de Mrożek en són un bon exemple, cf. *L'arbre / El árbol* – 1997, traducció de Bożena Zaboklicka i Francesc Miravittles; *La vida difícil* – 1995, dels mateixos traductors, i *Dues cartes / Dos cartas* – 1997, de Josep M. de Sagarra, i encara *Joc d'atzar / Juego de azar* – 2001, però en aquest últim cas l'editorial de la versió castellana és Acanalado.

lector que, gràcies al seu bilingüisme, disposa d'una oferta més abundant i variada del que consta en la bibliografia que presentem al final d'aquest informe. Hi hauríem d'afegir almenys el doble d'autors: dramaturgs²⁸, prosistes²⁹, autors de literatura infantil³⁰ i poetes³¹.

Qui són els traductors que s'enfronten cara a cara amb la literatura (que no sempre vol dir amb la llengua) polonesa? Trobarem entre ells grans escriptors catalans, com ara Carles Riba (traductor de Sienkiewicz), Ramon Folch i Camarasa (de Gombrowicz), Miquel Martí i Pol (també de Gombrowicz). Encara que no tradueixin directament de l'original, fan bona promoció dels autors polonesos: el lector sempre rep de les seves mans experimentades una mostra de bona literatura. Pel que fa a la professionalitat en aquest camp, s'ha de reconèixer el mèrit que té la Filologia Eslava a la Universitat de Barcelona en la traducció i promoció de la nostra literatura: s'hi dediquen les professores (Dorota Szmids, Bożena Zaboklicka) i els alumnes o exalumnes, com Josep M. de Sagarra. És molt freqüent la pràctica de fer traduccions en parelles, formades per una persona nativa de la llengua d'origen i una altra de la llengua d'arribada (Ewa Łukaszyk / Guillem Calaforra; Jerzy Sławomirski / Anna Rubió o Bożena Zaboklicka / Francesc Miravittles). De tota manera, de la meua experiència de professora d'una assignatura que es deia «Comentari de textos literaris polonesos», a la Universitat de Barcelona, puc confirmar que la llengua polonesa no era cap obstacle per als alumnes interessats a conèixer la nostra literatura en la llengua original: llegien, traduïen i fins i tot gaudien d'aquells autors clàssics del segle XIX, com Norwid o Słowacki, que probablement mai no seran publicats en català, i no perquè siguin gaire difícils. Simplement, ha passat la seva hora. El públic lector ara cerca en la literatura respostes més immediates. Algunes, i no poques, es poden trobar en la literatura polonesa actual. Aquesta és, potser, la nostra millor aportació a l'Europa comuna.

28. L. Amejko (1955), J. Głowacki (1938), R. Polański (1933), T. Różewicz (1921).
29. W. Anders (1892-1970), J. Andrzejewski (1909-1983), Cz. Bielecki (1948), K. Brandys (1916), R. Bratny (1921), J. Dobraczyński (1910-1994), I. Fink (1921), M. Gretkowska (1964), G. Herling-Grudziński (1919-2000), P. Huelle (1957), J. Iwaszkiewicz (1894-1980), H. Krall (1937), L. Kołakowski (1927), T. Konwicky (1926), J. I. Kraszewski (1812-1887), A. Kuśniewicz (1904-1993), W. Łysiak (1944), J. Mackiewicz (1902-1985), F. A. Ossendowski (1878-1945), H. Panas (1912-1985), B. Prus (1847-1912), W. S. Reymont (1867-1925), J. Strykowski (1905-1996), A. Szczypiorski (1924) i L. Tyrmand (1920-1985). Cf. també *Antología del cuento polaco contemporáneo*, Mèxic, 1967.
30. J. Brzechwa (1900-1966), L. J. Kern (1921), J. Korczak (1878-1942), K. Makuszyński (1884-1953).
31. E. Lipska (1945), A. Mickiewicz (1798-1855), K. Puzyra (1929-1989), T. Różewicz (1921). Cf. també antologies espanyoles: *De Czesław Miłosz a Marcin Hałas. Poesía polaca contemporánea*, Madrid, 1994; *16 poetas polacos*, Saragossa, 1998, i cubanes: *Poesía polaca. Antología*, l'Havana, 1984.

Bibliografia

I. Literatura catalana en polonès

- ANÒNIM. «Pieśni prowancie, gaskońskie, katalońskie» [Romanços i cançons tradicionals]. A: PORĘBOWICZ, E. *Pieśni ludowe celtyckie, germańskie, romańskie*³². Cracòvia: L. Anczyca i Spółki, 1909, p. 129-134. Trad. Edward Porębowicz.
- ANÒNIM. *Desiderosus abo ścieżka do Miłości Bożej i do doskonałości żywota chrześcijańskiego* [Spill de la vida religiosa, 1515]. Cracòvia: Andrzej Piotrkowczyk, 1589³³. Trad. Kasper Wilkowski.
- BALAGUER, Víctor. «Pielgrzymka mojej duszy» [La cançó del romiatge de mon ànima, 1891], *Ateneum* (Varsòvia), II, 2 (V 1898), p. 201-209. Trad. del castellà³⁴ Regina Szymońska.
- BAUÇA, Miquel. «Jeszcze raz...» [Una vegada encara..., de: *Una bella història*, 1962]³⁵, *Sztandar Ludu* (Lublin), 58 (1979), p. 3. Trad. Tomasz Chmielik / Bogusław Wróblewski.
- BELBEL, Sergi. «Po deszczu» [Després de la pluja, 1993], *Dialog* (Varsòvia), 509: 4 (1999), p. 25-62. Trad. del castellà Marzena Mętrak-Gottesman.
- *Łoże* [Tàlem, 1990]. Cracòvia: Księgarnia Akademicka, 2001. Trad. Anna Sawicka.
- *Krew* [La sang, 1999]. Teatr Polski, Poznań, 2002. Trad. del castellà Marzena Mętrak-Gottesman.
- *Czułostki* [Carícies, 1991]. Teatr Wybrzeże, Gdańsk, 2003. Trad. del francès i de l'alemany Grażyna Kania / Anna Schiller.
- BENET i JORNET, Josep Maria. «Pożądanie» [Desig, 1991], *Dialog*, 509: 4 (1999), p. 82-113. Trad. del castellà Carlos Marrodán Casas.
- BENGUEREL, Xavier. *Testament* [El testament, 1955]. Varsòvia: Instytut Wydawniczy «Pax», 1982. Trad. del castellà Jadwiga Karbowska.
- BONET, Blai. *Morze* [El mar, 1958], Poznań, Rebis, 2003. Trad. Dominik Tomaszewski.
- BROSSA, Joan. «Elegia dla Che» [Elegia a Che], *Poezja* (Varsòvia), 87: 2 (1973), p. 106. Trad. Jakub Zdzisław Lichański.
- «Sestyny» [de: *Viaje por la sextina*, 1992 / de: *Vint-i-set sextines i un sonet*, 1976-1977], *Literatura na świecie*, 341: 12 (1999), p. 62-65; 90-93; 170-173; 195-200. Trad. Marcin Kurek.
- «Wiersze» [de: *El Saltamarí*, 1969], *Literatura na świecie*, 348-349: 7-8 (2000), p. 213-221. Trad. Marcin Kurek.

32. És una antologia de romanços populars i cançons celtes, germàniques i romàniques, on es troben cinc títols identificats com a catalans per E. Porębowicz, procedents de les edicions de Pelay Briz i Milà i Fontanals.
33. Hi havia cinc edicions d'aquell llibre entre 1589-1747, quatre a Cracòvia (1589, 1599, 1625, 1734) i una a Lvov (1747).
34. La informació sobre la llengua de la qual el text va ser traduït només es posa quan no és el català i quan hi ha dades per a determinar quina altra llengua es va fer servir per a la traducció.
35. En aquesta bibliografia s'identifica el títol i la procedència de contes i poemes quan es tracta d'una sola obra; si són dues o més, s'indica només el gènere («Wiersze» – poemes; «Opowiadania» – contes; «Teksty» – textos) i, a més a més, s'informa entre parèntesis de quina antologia, recull de poemes o de quina obra (si és un fragment) procedeixen les traduccions, sense especificar els títols individuals de les peces curtes. Trobareu més informació (també sobre la crítica literària i les obres d'investigació) en la versió informatizada de la «Bibliografia polsko-katalońska / Bibliografia catalano-polonesa», en la pàgina web: <http://www.filg.uj.edu.pl/~as/bibliografia/>.

- CALDERS, Pere. «W majestacie prawa. Opowiadanie wakacyjne» [El problema de l'Índia, de: *Cròniques de la veritat oculta*, 1955], *Kamena*, 8 (1982), p. 7. Trad. Jerzy Wieluński.
- «Opowiadania» [de: *Cròniques de la veritat oculta*, 1955 / de: *Tots els contes*, 1968], *Odra* (Wrocław), 11 (1997), p. 84-94. Trad. Anna Sawicka.
- «Opowiadania» [de: *De teves a meves*, 1984 / de: *Gent de l'alta vall*, 1957 / de: *Invasió subtil i altres contes*, 1978], *Dykcja* (Wrocław), 7-8 (1997), p. 132-146. Trad. Anna Sawicka.
- «Opowiadania» [de: *Cròniques de la veritat oculta*, 1955 / de: *Invasió subtil i altres contes*, 1978], *Literatura na świecie*, 341: 12 (1999), p. 29-52. Trad. Anna Sawicka.
- «Opowiadania» [de: *Cròniques de la veritat oculta*, 1955 / de: *Invasió subtil i altres contes*, 1978], *Literatura na świecie*, 382-383: 5-6 (2003), p. 61-79. Trad. Marta Cedro / Pau Freixa.
- CARNER, Josep. «Pieśń sprzątaczek pałacu Salomona» [Cançó de les escombradores del palau, de: *Llunyania*, 1952]. A: BIESZCZADOWSKI, M. (ed.), *Smak winnic Twoich*, Varsòvia: Pax, 1956, p. 211-212. Trad. Mikołaj Bieszczadowski.
- DALÍ, Salvador. «Proza» [de: *Oui. Méthode paranoïaque-critique et autres textes*, 1971], *Pismo Literacko-Artystyczne* (Cracòvia), 42-43: 11-12 (1985), p. 137-151. Trad. Beata Czarnomorska.
- «Epilog. Świetlana równina», *Pismo Literacko-Artystyczne*, 11-12 (1986), p. 139-160. Trad. Roman Czarny.
- *Dziennik geniusza* [Journal d'un génie]. Gdańsk: Phantom Press International, 1993. Trad. del francès Jan Kortas.
- *Ukryte twarze*. Gdańsk: Phantom Press International, 1993. Trad. de l'anglès Lesław Ludwig.
- *Moje sekretne życie* [The secret life of Salvador Dalí, 1942]. Katowice: Książnica, 2001. Trad. del francès Krzysztof Jarosz.
- ESPRIU, Salvador. «Inną Fedrę, proszę» [Una altra Fedra, si us plau], *Roman. Pismo romanistów studentów UJ* (Cracòvia), 2 (VI 2003), p. 12-19. Trad. Sylwia Szydlik.
- «Pompeu Fabra w hołdzie» [El meu poble i jo, *Les cançons d'Ariadna*, 1949], *Literatura na świecie*, 7 (1971), p. 143. Trad. Marek Baterowicz.
- «Wiersze» [de: *El caminant i el mur*, III: *El minotaure i Teseu*, 1954 / de: *Les cançons d'Ariadna*, 1949 / de: *Final del laberint*, 1955 / de: *Llibre de Sinera*, 1963], *Literatura na świecie*, 82: 2 (1978), p. 114-123. Trad. Aleksandra Ołędzka-Frybesowa.
- «Wiersze» [de: *El caminant i el mur*, III: *El minotaure i Teseu*, 1954 / de: *Les hores*, 1952 / de: *La pell de brau*, 1960 / de: *Cementiri de Sinera*, 1946], *Literatura na świecie*, 196: 11 (1987), p. 340-342. Trad. Filip Łobodziński / Carlos Marrodán Casas / Krystyna Rodowska / Agnieszka Ruraz.
- «Skóra byka» [de: *La pell de brau*, 1960], *Literatura* (Varsòvia), 5 (1989), p. 42-43. Trad. Andrzej Nowak.
- «A la vora del mar...» [de: *Cementiri de Sinera*, 1946], *Radar* (Varsòvia), 12 (1977), p. 36. Trad. Joanna Szybowska.
- «Różni są ludzie...» [de: *La pell de brau*, 1960], *Radar*, 4 (1978), p. 30. Trad. Joanna Szybowska.
- «Skóra byka» [de: *La pell de brau*, 1960], *Panorama*, 11 (1982), p. 16. Trad. Zofia Szleyen.
- «Wiersze» [de: *La pell de brau*, 1960 / de: *Les cançons d'Ariadna*, 1949]. A: SZLEYEN, Z. (ed.), *Z Hiszpanią w sercu*, Cracòvia: Wydawnictwo Literackie, 1978, p. 193-196. Trad. Zofia Szleyen.

- FOLCH I CAMARASA, Ramon. *Linokoczeki* [La maroma, 1957]. Varsòvia: Czytelnik, 1971. Trad. del castellà Helena Czajka.
- GASSOL, Ventura. «Wiersze» [de: *Poesies no recollides en llibre*, 1993/ de: *Fleurs*, 1943]. A: Bieszczadowski, M. (ed.), *Smak winnic Twoich*. Varsòvia: Pax, 1956, p. 213-216. Trad. Mikołaj Bieszczadowski.
- GIMFERRER, Pere. «Wiersze» [de: *Arde el mar*, 1965 / de: *Mensaje del Tetrarca*, 1963], *Literatura na świecie*, 138: 1 (1983), p. 190-193, 219. Trad. Aleksandra Ołędzka-Frybesowa.
- GUIMERÀ, Àngel. «Morze i niebo» (fragment) [Mar i cel, 1888]; «Z Liryk» [Del meu album: *Per sempre t'he perdut...*]. A: *Wielka Literatura Powszechna*, t. VI, Varsòvia: Trzaska-Evert-Michalski, 1933, p. 56-58. Trad. Edward Porębowicz.
- «Głowa Józefa Miragasa» (fragment) [El cap d'en Josep Moragas]; poesia lírica (fragment) [Del meu album: *Per sempre t'he perdut...*]; «Morze i niebo» (fragment) [Mar i cel, 1888]. A: PORĘBOWICZ, E. *Ruch literacki po?udniowo-zachodniej Europy*. Cracòvia: Drukarnia «Czasu» Fr. Kluczyckiego i Spółki, 1888, p. 68-71. Trad. Edward Porębowicz.
- HORTA, Joaquim. «Człowiek pełen nadziei» [Home amb esperança, de: *Paraules per a no dormir*, 1960], *Literatura na świecie*, 8 (1971), p. 37. Trad. Marek Baterowicz.
- LLACH, Lluís. «Pieśni» [Cançons], *Radar*, 46 (1983), p. 18-19. Trad. Marek Karlsbad / Filip Łobodziński / Carlos Marrodán Casas / Agnieszka Rurarz.
- LLULL, Ramon. «Feliks czyli o cudach świata» (fragment) [Felix o Llibre de meravelles, 1287-1289]. A: *Wielka Literatura Powszechna*, vol. V, Varsòvia: Trzaska-Evert-Michalski, 1932. Trad. [Edward Porębowicz], p. 668-670.
- «Teksty» (fragments) [Cant de Ramon, 1300 (sencer) / de: *Llibre d'amic e amat*, 1276-1283 / de: *Fèlix o Llibre de meravelles*, 1287-1289 / de: (*Llibre de*) *mil proverbis*, 1302 / de: *Llibre d'Evast e Blanquerna*, 1276-1283 / de: *Llibre de contemplació en Déu*, 1273-1274 (?) / de: *Llibre de santa Maria*, 1290-1292 (?) / de: *Desconhort*, 1295 / de: *Arbre de filosofia d'amor*, 1298]. A: KAFEL, S. (ed.). *Antologia mistyków franciszkańskich*, vol. II: Wiek XIII-XIV, Varsòvia: Akademia Teologii Katolickiej, 1986, p. 251-267. Trad. del francès i de l'italià Irena Laskowska.
- «Teksty» (fragments) [de: *Liber reprobationis aliquorum errorum Averrois*, 1310 / de: *Ars brevis*, 1308]. A: KRAUZE-BŁACHOWICZ, K. (ed.), *Wszystko to ze zdziwienia. Antologia tekstów filozoficznych z XIII wieku*, Varsòvia: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2002, p. 322-344. Trad. del llatí Marek Gensler / Dariusz Gwis / Elżbieta Jung-Palczewska.
- *Księga Przyjaciela i Umiłowanego. Brewiarz mistyczny* [Llibre d'amic e amat, 1276-1283]. Cracòvia: Księgarnia Akademicka, 2003. Trad. Anna Sawicka.
- *Księga o kochanku i ukochanym* [Llibre d'amic e amat, 1276-1283]. [s. l.]: Wydawnictwo Spółka Hanzeatycka, [s. d.]. Trad. Barbara Sławomirska.
- *Księga cudów* [Llibre de meravelles, 1287-1289], [s. l.]: Wydawnictwo Spółka Hanzeatycka, 2001. Trad. Barbara Sławomirska.
- MARTORELL, Joanot. «Tirant Biały» (fragment) [Tirant lo Blanc, 1490], *Literatura na świecie*, 382-383: 5-6 (2003), p. 137-204. Trad. Rozalya Sasor.
- MONCADA, Jesús. «Przed odejściem» [Abans de partir, de: *El Cafè de la Granota*, 1985], *Czas kultury* (Poznań), 2 (1994), p. 24. Trad. Barbara Łuczak.
- «Opowiadania» [de: *El Cafè de la Granota*, 1985], *Literatura na świecie*, 382-383: 5-6 (2003), p. 81-97. Trad. Marta Cedro / Pau Freixa.
- MONZÓ, Quim. «Opowiadania» [de: *Guadalajara*, 1996], *Dekada Literacka* (Cracòvia), 136: 12 (1997). Trad. Beata Mirek.

- «Siła woli» [La força de voluntat, de: *El perquè de tot plegat*, 1992]. A: MARRODÁN CASAS, C. (ed.). *Antologia współczesnych opowiadań hiszpańskich*. Izabelin: Świat Literacki, 1997. Trad. Małgorzata Mikołajczyk-Zareba.
- «Barcelona» [de: *L'illa de Maians*, 1985]. *Czas kultury*, 2 (1994), p. 25. Trad. Barbara Łuczak.
- «Opowiadania» [de: *Uf, va dir ell*, 1978 / de: *Olivetti, Moulinex, Chaffoteaux et Maury*, 1980 / de: *L'illa de Maians*, 1985]. *Literatura na świecie*, 382-383: 5-6 (2003), p. 115-136. Trad. Magdalena Tomecka-Albin.
- PONT, Jaume. *Lectura de Poemas* [de: *Límit(s)*, 1976 / de: *Els vels de l'eclipsi*, 1980 / de: *Jardí bàrbar*, 1981 / de: *Divan*, 1982 / de: *Raó d'atzar*, 1990]. Instituto Cervantes, Varsovia (Viernes, 15 III 1996), ed. trilingüe: català-castellà-polonès. Trad. Maria Filipowicz-Rudek / Anna Mularczyk / Magdalena Olejnik / Anna Pomykoł-Sadlik / Sara Sadlik / Joanna Schilbach / Magdalena Stoch / Joanna Wołodźko / Agata Zakrzewska.
- RAIMON. «Cztery rzeki krwi» [Quatre rius de sang, 1967], *Literatura na świecie*, 8 (1971), p. 37. Trad. Marek Baterowicz.
- «Kraj Basków» [El País Basc, 1967] / «Mówmy: nie» [Diguem no, 1963] / «O strachu» [Sobre la por, 1968], *Student* (Varsòvia), 3 (1971), p. 23. Trad. Marek Baterowicz.
- «Wiersze» [de: *Pomes i cançons*, 1973]. A: SZLEYEN, Z. (ed.), *Z Hiszpanią w sercu*. Cracòvia: Wydawnictwo Literackie, 1978, p. 275-277. Trad. Włodzimierz Słobodnik.
- RIERA, Carme. «Opowiadania» [de: *Te deix, amor, la mar com a penyora*, 1981], *Literatura na świecie*, 382-383: 5-6 (2003), p. 99-113. Trad. Marta Cedro / Pau Freixa.
- ROCA, Maria Mercè. «Przeprowadzka» [Mudances, de: *Ben estret*, 1986], *Czas kultury*, 2 (1994), p. 23. Trad. Barbara Łuczak.
- RODORÉDA, Mercè. *Diamentowy Plac* [La plaça del Diamant, 1962]. Varsòvia: Czytelnik, 1970. Trad. del castellà Zofia Chądzyńska.
- «Kawa» [Cafè, 1994], *Czas Kultury*, 3 (1996), p. 30-31. Trad. Barbara Łuczak.
- «Śmierć i wiosna» (fragment) [La mort i la primavera, 1986], *Literatura na świecie*, 348-349: 7-8 (2000), p. 278-296. Trad. Barbara Łuczak.
- «Opowiadania» [de: *La meva Cristina i altres contes*, 1967], *Literatura na świecie*, 382-383: 5-6 (2003), p. 5-55. Trad. Barbara Łuczak.
- RUBIÓ I ORS, Joaquim. «Gdybym był czarnoksiężnikiem!...» [¡Si jo fos màgich!]. A: *Lo Gayter del Llobregat. Poesías de D. Joaquim Rubió y Ors*, Edició poliglota, vol. II (1841-1858). Barcelona: Estampa de Jaume Jepús y Roviralta, 1889, p. 245-249. Trad. Edward Porębowicz.
- RUSIÑOL, Santiago. «Teksty» [de: *Anant pel món*, 1895 / de: *Impresiones de arte*, 1987 / de: *Oracions*, 1897 / de: *Jardins d'Espanya*, 1903 / de: *Glossari*, 1912]. A: SAWICKA, A. *Paryż – Barcelona – Sitges. Modernistyczny «genius loci» w Katalonii z perspektywy Santiago Rusiñola*. Cracòvia: Księgarnia Akademicka, 2003, p. 433-465. Trad. Anna Sawicka.
- SARSANEDAS Jordi. «Piła» [La serra-cinta, de: *La Rambla de les Flors*, 1955], *Sztandar Ludu*, 81 (1979), p. 4. Trad. Tomasz Chmielik / Bogusław Wróblewski.
- SIRERA, Rodolf. «Trucizna teatru. Dialog między arystokratą a komediantem» [El verí del teatre, 1992], *Dialog*, 438: 3 (1993), p. 73-86. Trad. Marcei Minc.
- SÒRIA I PARRA, Enric. «Mentre parlem» (fragment) [de: *Mentre parlem*, 1991], *Roman. Pismo romanistów studentów UJ* (Cracòvia), 3 (II 2004) p. 15-18. Trad. Sylwia Szydlak / Jakub Pytko.

VERDAGUER, Jacint. «Atlantida» (fragment) [de: *Atlàntida*, 1878]. A: PORĘBOWICZ, Edward. *Ruch literacki południowo-zachodniej Europy*. Cracòvia: Drukarnia «Czasu» Fr. Kluczyckiego i Spółki, 1888, p. 57-63. Trad. Edward Porębowicz.

— «Atlantida» (fragment) [de: *Atlàntida*, 1878]. A: *Wielka Literatura Powszechna*, t. VI. Varsòvia: Trzaska-Evert-Michalski, 1933, p. 55-56. Trad. Edward Porębowicz.

II. Literatura polonesa en català

ANÒNIM. «Mare de Déu» [Bogurodzica, X-XV s.], *Boctok / L'Est* (Barcelona), 6 (2001), p. 70-71. Trad. Bożena Zaboklicka.

GOMBROWICZ, Witold. *Curs de filosofia en sis hores i quart* [Cours de philosophie en six heures un quart, 1995]. Barcelona: Edicions 62, 1997. Trad. Antoni Vicens.

— *Dietari 1953-1956* [Dziennik 1953-1956]. Barcelona: Edicions 62, 1998. Trad. Anna Rubió / Jerzy Sławomirski.

— *Ferdydurke* [Ferdydurke, 1937]. Barcelona: Edicions 62, 1969. Trad. Ramon Folch i Camarasa.

— *Ferdydurke*. Barcelona: Quaderns Crema, 1998. Trad. Anna Rubió / Jerzy Sławomirski.

— *Ivonne, Princesa de Borgonya* [Iwona, Księżniczka Burgunda, 1938]. Barcelona: Edicions 62, 1990. Trad. Miquel Martí i Pol.

— *Pornografia* [Pornografia, 1960]. Barcelona: Edicions 62, 1986. Trad. Dorota Szmidt.

HERBERT, Zbigniew. *Informe des de la ciutat assetjada* [Raport z oblężonego miasta, 1983]. València: Edicions de la Guerra, 1993. Trad. Grzegorz Gryc. Introducció de Xaverio Ballester, revisió de Xaverio Ballester / Vicent Berenguer.

HLASKO, Marek. «Primer pas als núvols» [Pierwszy krok w chmurach, 1956], *Boctok / L'Est* (Barcelona), 5 (2000). Trad. Montse Pruna.

KAPUŚCIŃSKI, Ryszard. *Un dia més de vida* [Jeszcze dzień życia, 2000]. Barcelona: Empúries, 2003. Trad. Anna Rubió / Jerzy Sławomirski.

LEC, Stanisław Jerzy. *Pensaments despentinatats* [Myśli nieuczesane, 1957]. València: Brosquil Edicions, 2003. Trad. Guillem Calaforra / Ewa Łukaszuk.

LEM, Stanisław. *El fracàs* [Fiasco, 1987]. Barcelona: Laia, 1988. Trad. Joan Ayala.

— «La trampa de Gargancià» [Pułapka Gargancjana]. A: *Antologia de contes de ciència-ficció*, Barcelona: Edicions de la Magrana, 1990. Trad. Dorota Szmidt.

LIBERA, Antoni. *Madame* [Madame, 1998]. Barcelona: Proa, 2002. Trad. Anna Rubió / Jerzy Sławomirski.

MIŁOSZ, Czesław. *La vall de l'Issa* [Dolina Issy, 1955]. Barcelona: Edicions 62, 1998. Trad. Dorota Szmidt.

MROZEK, Sławomir. *L'Arbre* [Opowiadania]. Barcelona: Quaderns Crema, 1997. Trad. Bożena Zaboklicka / Francesc Miravittles.

— *Dues cartes i altres relats* [Dwa listy, 1974]. Barcelona: Quaderns Crema, 1997. Trad. Josep M. de Sagarra.

— *Emigrants* [Emigranci, 1974], estrena al Teatre Villaroel, 1988. Trad. Dorota Szmidt.

— *Joc d'Atzar* [Opowiadania]. Barcelona: Quaderns Crema, 2001. Trad. Bożena Zaboklicka / Francesc Miravittles.

— *Una nit qualsevol* [Czarowna noc, 1963]. València: Eliseu Climent, 1992. Trad. Maurici Farré.

— *La vida difícil* [Opowiadania]. Barcelona: Quaderns Crema (Sirmio), 1995. Trad. Bożena Zaboklicka / Francesc Miravittles.

— *Les viudes. Un dia d'estiu. L'escortador* [Wdowy, 1992 / Letni dzień, 1983 / Rzeźnia, 1973]. València: Eliseu Climent, 1995. Trad. Josep M. de Sagarra.

- PIASECKI, Sergiusz. *L'enamorat de l'óssa major* [Kochanek Wielkiej Niedźwiedzicy, 1937]. Barcelona: Quaderns Crema, 2001. Trad. Anna Rubió / Jerzy Sławomirski.
- POTOCKI, Jan. *El manuscrit trobat a Saragossa* [Manuscrit trouvé à Saragosse / Rękopis znaleziony w Saragossie, 1803-1815]. Barcelona: Els Llibres de Glauco, 1985. Pròleg de Joan Perucho. Trad. Helena Jürgens.
- SCHULZ, Bruno. *Les botigues de color canyella. El sanatori de la clepsidra* [Sklepy cynamonowe, 1934 / Sanatorium pod klepsydrą, 1937]. Barcelona: Quaderns Crema, 2001. Trad. Jerzy Sławomirski.
- SIENKIEWICZ, Henryk. *L'Àngel* [Jamioł, 1882]. Barcelona: Edicions de la Rosa dels Vents, 1936. Trad. Carles Riba.
- *Bàrtek el vencedor i altres contes* [Bartek Zwycięzca, 1882]. Barcelona: Editorial Catalana, [1922]. Trad. Carles Riba.
- *Endebades* [Na próżno]. Barcelona: Editorial Catalana, 1922. Trad. Josep M. Girona.
- «Yanko, el músic» [Janko muzykant]. A: NAUDEAU, L. *et al.*, *El Remordiment d'un sinfeiner*. Barcelona: Roma [1932].
- *Quo vadis?* [*Quo vadis?*, 1896]. Barcelona: Proa, 1997. Trad. Josep M. de Sagarra.
- SZPILMAN, Władysław. *El pianista del gueto de Varsòvia* [Pianista: warszawskie wspomnienia 1939-1945, 2000]. Barcelona: Empúries, 2002. Trad. Josep Marco / Jerzy Sławomirski.
- SZYMBORSKA, Wisława. *Vista amb un gra de sorra* [Widok z ziarnkiem piasku, 1996]. Barcelona: Columna, 1997. Trad. Josep M. de Sagarra.
- TOKARCZUK, Olga. *Un lloc anomenat Antany* [Prawiek i inne czasy, 1997]. Barcelona: Proa, 2001. Trad. Anna Rubió / Jerzy Sławomirski.
- TRYZNA, Tomek. *La senyoreta Ningú* [Panna Nikt, 1994]. Barcelona: Edicions 62, 1998. Trad. Anna Rubió / Jerzy Sławomirski.
- WITKIEWICZ, Stanisław Ignacy. *La Mare: comèdia de mal gust en dos actes i epilog* [Matka, 1924]. Barcelona: Quaderns Crema, 1987. Trad. Dorota Szmidt.
- *El Pop o la visió hyrkanesa del món. Sobre la Forma Pura*. Tadeusz Kantor, *El Pop: Projecte de muntatge* [Mątwą czyli hyrkaniczny światopogląd, 1923 / Teoria czystej formy, 1923 / T. Kantor, Mątwą -Partytura]. Barcelona: Institut del Teatre, 1992. Trad. Josep M. de Sagarra.